

از رابرت لیسون - کن اسپر اگی

رؤیای تعاون ۲

بر گردان حسین سالکی

تاسیس نمایند. برای سرمایه اولیه تصمیم گرفته شد هر یک از آنها یک لیره استرلینگ بپردازد اما از آنجا که انجام این کار از عهده همه آنها بر نمی آمد وضع مادی بعضی از آنها خیلی بد بود قرار شد آنهایی که توانایی پرداخت یک لیره را بطور یکجا ندارند هفته ای دو پنس بپردازند تا اینکه سهم اینها معادل یک لیره گردد. یک اطاق کوچک اجاره کرده بودند که در آن برای روشنایی از نور شمع استفاده می شد. فروشگاه تعاونی کوچک خود را با عرضه مقداری کره، آردجو، آرد گندم و قدری هم شکر گشودند. در فروشگاه کوچک راچدیل اصول قیمت عادلانه فروش مواد غذایی سالم و رعایت وزن قانونی جاری بود. آنان تصمیم گرفته بودند دادوستد شهر را روش کار خود قرار دهند زیرا قرض بالا آوردن هم، به زیان مشتری

لیکن صنف ساختمان‌سازی و مجمع بزرگ ملی در حال بنای رویای خود بودند. یکبار که کارفرمایان و دولت به ضد حمله پرداخته بودند رویای خود را بدون تعبیر دیدند. آنها دریافته بودند طی کردن ره صدساله در یک شب ممکن نبود. لذا کارگران هر صنف بهتر دیدند که فعالیت خود را به امور صنفی خود محدود سازند. بعداً "در سال ۱۸۶۸ برای بازگرداندن وحدت سراسری اتحادیه‌های کارگری یک کنگره ملی تشکیل دادند.

ده سال پس از شکست کوشش یکپارچه مجمع ملی اصناف در شهر راچدیل Rochdale انگلستان یک گام کوچک محکم و اطمینان بخشی برداشته شد. زیرا در سال ۱۸۴۴ تعداد ۲۸ نفر کارگران پیش‌بررسی تصمیم گرفته بودند یک شرکت تعاونی مصرف کوچک

و هم به‌زبان شرکت تعاونی تمام می‌شد .
اعضای این شرکت بر آن شدند که از محل مازاد برگشتی ناشی از دادوستد با شرکت سهم بخرند زیرا بدان وسیله می‌توانستند به سرمایه در گردش شرکت توان بیشتری ببخشند . هر کس که می‌توانست معادل یک سهم از سهام شرکت را خریداری کند می‌توانست به عضویت آن شرکت درآید . پرداخت بهای سهم لازم نبود یکجا صورت گیرد . شرکت می‌بایست توسط خود اعضای آن اداره می‌شد . فرار گذاشته بودند هر عضویا هر شخصی که در مجمع عمومی شرکت می‌کند از حق یک رای برخوردار باشد نه بیشتر . استعمال لفظ شخص برای آن بود که زنان نیز می‌توانستند به عضویت آن شرکت درآیند .

دکاندارهای دیگر به آنها می‌خندیدند یکی از مغازه‌داران به آنها گفته بود که می‌تواند با یک چرخ دستی خاک کشتی جل و پلاس شان را از آنجا جمع و به بیرون بیاورد .

اما پیش روان راچدیل در مقابل این گونه زخم‌زبان‌ها شانه‌های خود را بالا انداخته ، آستین‌هایشان را بالا می‌زدند ، پشت دری‌ها را پائین می‌کشیدند و بی‌اعتنا به آنچه که می‌شنیدند به کار خود می‌پرداختند . به‌گذشت ۲۵ سال از تاریخ شروع کار این شرکت تعاونی دشمنان و دوستان آنها انگشت به‌دهان ماندند . فروشگاه کوچک راچدیل کار خود را خوب انجام داده بود . از محل درآمد شرکت ابتدا یک آسیاب غله و سپس یک کارخانه پنبه دایر کردند . دیری نپائید شرکت تعاونی راچدیل کار ساختن خانه‌های روستایی را شروع کرد .

گرچه فروشگاه تعاونی راچدیل در ظاهر با دکان‌های دیگر تفاوتی را نشان نمی‌داد اما تفاوت واقعی آن با مغازه‌های معمولی

بسیار زیاد بود . مردان راچدیل ابتدا کوشیدند شکم گرسنه خود را سیر کنند و سپس بلافاصله درصدد برآمدند مغز و فکر گرسنه خود را تغذیه نمایند . از این روی آنان بر آن شدند که $\frac{1}{2}$ ۲ درصد از هر لیره درآمد را کنار گذاشته و از محل آن هزینه آموزش اعضای شرکت را بپردازند . در کلاسهای آموزشی آنان تمام موضوعهای درسی تدریس می‌گردید . یک اطاق برای مطالعه اعضا درست کردند که روزنامه‌های روز در آن در دسترس اعضا قرار می‌گرفت از استادان عالی مقام دانشگاه کمبریج دعوت می‌کردند به آنجا آمده و برای اعضای شرکت تعاونی درباره ستاره‌شناسی و علوم سخنرانی کنند . مردم شهرهای دیگر راه آنها را پیش گرفتند و شرکت تعاونی راچدیل توانست دوستان زیادی پیدا کند . توماس هیوز Thomas Hughes نویسنده کتاب روزهای مدرسه تام براون Tom Brown's School days را می‌شد در میان اینان دید .

توماس هیوز و دوستانش با صرف پول به افراد بیکار یاری می‌دادند تا کارگاه تعاونی تشکیل دهند . و همین‌ها بودند که برای کارگران کلاس شبانه دایر کردند . خود توماس هیوز پیشنهاد کرد که به آنها حقوق درس بدهد اما داوطلبی نیافت . بنابراین تدریس بازی بوکس را پیشنهاد کرد و مورد استقبال واقع شد و به‌زودی کلاس تعلیم بوکس توانست به‌رواق و شهرت برسد .

مهم‌تر از همه اینها آن بود که دوستان فرادست نهضت تعاونی درصدد برآمدند برای حمایت از کار و سلامتی شرکت در پارلمان کشور قوانینی را از تصویب بگذرانند تا شرکت‌های تعاونی بتوانند در پناه آن سرمایه‌های خود را از هرگونه خطرهای احتمالی

کوچک تعاونی در میانه زمستان در یک اطاق زیرناتق راه آهن دور هم جمع شدند درحالی که فنجان های چای شان از سرما یخ کرده بود روی طرح تاسیس اتحادیه تعاونی با هم به گفتگو پرداخته بودند . سال بعد که ۱۸۶۳ بوده باشد اولین اتحادیه عمده فروشی تعاونی انگلستان که به علامت اختصاری CWS شهرت یافته است آغاز بکار کرد . پنج سال بعد از این تاریخ شرکت های تعاونی ناحیه اسکاتلند اتحادیه تعاونی خود را تاسیس

دور نگهدارند که این کار در سال ۱۸۵۲ انجام گرفت . سایر شرکت های تعاونی کوچک نیز به پیروی از رهنمود دکتر ویلیام کینگ که حرکت گام بگام بوده باشد را سرمشق کار خود قرار دادند . در رگبی Rugby اولین شرکت تعاونی در هیئت یک ففسه و در زیر پله های یک خانه آغاز بکار کرد . در شهر یورک York کارفروشگاه تعاونی از یک اطاق واقع در طبقه بالای یک مغازه کاغذ پاکت فروشی شروع گردید .

کردند که به علامت اختصاری SCWS معروف است . بعدها شرکت های تعاونی تولید لبنیات جزیره ایرلند نیز به تاسیس اتحادیه تعاونی مبادرت ورزیدند .

هم اکنون صدها شرکت تعاونی در سرزمین انگلیس سرگرم فعالیت اند . این شرکت های تعاونی بیشتر به کار خرید و فروش کالا می پردازند . شماری از این شرکت ها به کار تولیدی می پردازند ، کارخانجات کارگاهها و واحدهای تولیدی را اداره می کنند . اتحادیه تعاونی انگلیس توانسته است کارخانجات صابون سازی ، بیسکویت سازی ، کاکائو سازی و کشتی های بخاری تاسیس کند و به خرید معادن ذغال دست یازد .

این فروشگاههای کوچک با یکدیگر تماس برقرار نموده و بهترین روشها را برای اداره امور خود برگزیدند . بزودی این فکر مطرح شد که همین شرکت های کوچک برای خریدهای عمده و دست اول چرا با هم یکی نشوند و به تاسیس اتحادیه تعاونی مبادرت نورزند . این کار به آنها کمک خواهد کرد تا کالاهای خرده فروشی را ارزانتر تمام کرده و به مشتریان عرضه کنند ؟

اولین تلاش با شکست روبرو گردید ، زیرا اعضای این شرکت در آغاز کار نمی توانسته اند چنانکه باید به هم اعتماد کنند . اما سرانجام آنچه که بایسته بود روی داد . گروهی از نمایندگان شرکت های

هریک از انواع شرکت‌های تعاونی، تولید مصرف و اعتبار برای خود مقررات متفاوتی تدوین کرده‌اند اگرچه بسیاری از آنها مقررات تعاونی خود را از شرکت تعاونی پیش‌روان را چدید تقلید می‌کنند. برای گرد هم آوردن نمایندگان شرکت‌های تعاونی در یک جا و یکپارچگی در کارها در سال ۱۸۶۹ اتحادیه شرکت‌های تعاونی بوجود آمد و از آن پس هر سال کنگره تعاونی تشکیل می‌گردد تا نمایندگان این شرکت‌ها در یک جا جمع شده و در باره مسائل مبتلابه با یکدیگر گفتگو کرده و مدیران اتحادیه را برگزینند تا اداره امور آن را به‌عهده گیرند.

برای اشاعه و انتشار واژه‌های خوب اتحادیه تعاونی به‌نشر کتاب‌ها و روزنامه‌ها مبادرت کرده است. داستان گفته شده بیان یک موفقیت است اما مثل هر کاری مشکلات و دردسرهای ویژه خود را دارد. پیشروان را چدید همه مرد بودند اما زن‌ها هم می‌توانستند به‌آنها پیوسته و از حق رای برخوردار باشند. بزودی زن‌ها نیز بیکار ننشسته و برای پیروزی‌های بیشتر نهضت تعاونی در سراسر کشور به‌نحوی کوشیده دست بکار شدند. بیشتر این زنان مادرانی بوده و هستند که باید درآمد خانواده را طوری تقسیم کرده و کش بدهند که بتواند هزینه خوراک و پوشاک اهل خانه را بپوشاند. تا آن زمان زنان از حق انتخاب کردن و انتخاب شدن در پارلمان بی‌بهره بودند. بسیاری از دختران جوان خانواده‌های پسر اولاد انتظار داشته‌اند بیاری مادران و پدران خود شتابند. برای آنکه زنان به‌حقوق‌شان آشنا گردند بساید تحت تعلیم قرار می‌گرفتند. آنها می‌بایست در یک جامعه مردسالاری دست به‌مبارزه می‌زدند تا به‌حقوق کامل و مساوی با مردها برسند. در سال ۱۸۸۳

سازمان صنفی زنان عضو شرکت‌های تعاونی تاسیس گردید. در هر شهری یک شعبه از این سازمان تشکیل گردید. این سازمان توانست هزاران زن را به‌سوی خود بکشد. آنها به‌تربیت و پرورش خود پرداخته و در همایش‌های‌شان کوشیدند نوعی اعتماد به‌نفس تازه‌ای میان خود پدید آورند. برای یک خانواده کارگری عضو شرکت تعاونی دریافت مازاد برگشتی سالیانه جای چشم‌گیری در زندگی آنها داشت در پایان هر سال مالی یعنی یک سال دادوستد با اعضا شرکت تعاونی به‌اعضای خود خبر می‌دهد که طی یکسال گذشته چقدر درآمد داشته و عضو شرکت در ازاء هر یک لیره خرید از شرکت تعاونی چقدر مازاد برگشتی یا سود خرید دریافت خواهد کرد. مادرها و بچه‌های خانواده برای دریافت این سود خرید باید ساعت‌ها در صف بایستند تا نوبت به‌آنها برسد و برای خرید کفش نو، جوراب نو و لباس‌نو گروه‌گروه از خانواده‌ها به‌فروشگاههای تعاونی هجوم می‌برند و از محل دریافت همین مازاد برگشتی چیزهای تازه می‌خرند مازاد برگشتی پولی است که هرکس می‌تواند با خرید از شرکت تعاونی خود پس انداز کند. بنابراین این گام کوچک که در سال ۱۸۴۴ از سوی پیشروان را چدید برداشته شد به صورت نخستین راه برای همکاری و خودیاری گشوده شد.

از سال ۱۸۴۴ تا قرن نوزدهم میلادی رویای تشکیل شرکت‌های تعاونی افق فکری مردم اروپای غربی را دربر گرفت. تعاونیهای مصرف پیشروان را چدید، تعاونی‌های تولید مانند سازندگان موتور در تین، شرکت‌های تعاونی اعتبار که در کشور آلمان پیشرفت چشم‌گیری نموده است و شرکت‌های تعاونی کشاورزی که توانسته‌اند در فرانسه

دولت‌های ممالک فرودست جهان را تحت تعلیم قرار دهند .

در همین ضمن رویای تعاونی در برخی از ممالک دگرگون گردید . شرکت‌های تعاونی در بسیاری از ممالک تازه به استقلال رسیده به دولت‌های آن کشورها متکی هستند تا مورد حمایت‌شان قرار گیرند . شرکت‌های تعاونی این کشورها بجای آنکه از حمایت اعضای خود برخوردار شده و راه تعالی پیش گیرند با ارتزاق از منابع دولتی تنزل می‌یابند . دولت‌های ممالک کم رشد می‌خواهند که فروستان خود به‌یاری خویش شتابند . اما میزان نداری و فرودستی مردم این کشورها بحدی است که آن‌ها برای تاسیس یک شرکت تعاونی از داشتن کمترین سرمایه‌ی بهره‌راند . از این روی آن‌ها ناگزیرند با کمک دولت‌کار خود را شروع کنند و به‌همین جهت دشوار است که بتوانند درباره تعاون و همکاری چیزی بیاموزند و غرور و افتخار خود را نگهدارند و بیاری هم شتابند .

در جهان امروز شرکت‌های تعاونی متفاوت و زیادی تشکیل گردیده است که لازم است در رابطه با معیار صحیح تعاونی بودن مورد آزمایش قرار گیرند . بسیاری از همین آزمایش‌های کلیدی به‌اصولی برمی‌گردد که توسط پیشروان راچدیل در سال ۱۸۴۴ تدوین شده است . با آزمایش زیر می‌توان دریافت کدام شرکت تعاونی اصیل و کدام یک بدلی و ناصال می‌باشد .

۱) آیا پذیرش اعضای جدید آزاد است؟
یک شرکت تعاونی واقعی باید آماده پذیرش عضویت هر تازه‌واردی باشد که می‌خواهد با دیگران همکاری نموده و از خدمات شرکت تعاونی بهره‌مند گردد .

۲) آیا شرکت بطریق دموکراتیک اداره می‌شود؟

به‌موقعیت‌های زیادی دست یابند را الگوی کار خود قرار دادند . همه این شرکت‌های تعاونی را اعضای‌شان تشکیل داده‌اند . آن‌ها بسان درختانی بوده و هستند که از ریشه روئیده و رشد کرده‌اند و می‌خواهند به‌دور از نفوذ و قلمرو دولت به‌کار خود ادامه دهند . لیکن قرن بیستم غیرممکن بودن این آرزو را به‌ثبوت رسانده است . مثلاً " درآشای جنگ جهانی اول با شرکت‌های تعاونی بریتانیا رفتاری نامناسب شده است زیرا دولت وقت با اجرای طرح جیره‌بندی مواد غذایی شرکت‌های تعاونی کشور را در وضع بدی قرار داد . شرکت‌های تعاونی را مجبور کردند تا برای خود حزب سیاسی تاسیس کنند . در سال ۱۹۱۸ بلشویک‌های روس که قدرت را به‌دست گرفته بودند ۵۵/۰۰۰ شرکت تعاونی آن کشور را مصادره کردند . ده سال قبل از این شرکت‌های تعاونی مذکور توانسته بودند استقلال مجدد خود را بازیابند . در سال ۱۹۳۰ دیکتاتورهای چون موسولینی و هیتلر کوشیدند سازمان‌های تعاونی ایتالیا و آلمان را بکلی نابود کنند . شرکت‌های تعاونی آن دو کشور را که طبق معمول اصول دموکراسی اداره می‌شدند از میان بردارند . رویاهای تعاونی دریافته بود که به‌خاطر همین رویاها و خواب‌های طلائی می‌توانست تحت پیگرد دولت‌ها قرار گیرد . در همان حال همین رویاها به‌دیگر نقاط جهان پراکنده می‌شد . بنابراین در قرن بیستم عده‌زیادی از مردم گوناگون با رویاهای خود توانسته‌اند فکر تعاونی را به‌گذشته و آینده وصل کنند . همانقدر که بعضی‌ها در عقب نگهداشتن آن کوشش کردند گروهی دیگر کوشیدند آنرا به‌جلو هدایت کنند . کالج تعاونی انگلستان که در سال ۱۹۱۹ تاسیس گردیده تا امروز توانست بیش از ۱۵۰۰ نفر از مدیران و کارمندان

آن شرکت تعاونی را میتوان واقعی دانست که اعضای آن بتوانند مدیران و مسئولان شرکت را در صورت لزوم تغییر دهند. هر عضوی حق داشته باشد رای خود را در اداره امور شرکت اعمال کند (هر عضو یک رای).

۳) آیا مازاد درآمد شرکت عادلانه میان اعضا تقسیم می شود؟

مازاد درآمد شرکت تعاونی می تواند به صورت سهام عضو در نزد شرکت باقی بماند تا به سرمایه در گردش شرکت بیافزاید، به شکل خدمات اقتصادی و اجتماعی به سود اعضا به گردش درآید، یا به صورت تقسیم مازاد برگشتی بطور نقدی به عضو پرداخت شده یا ترکیبی از سه مورد فوق ملاک کار قرار گیرد.

۴) آیا شرکت تعاونی درصدد این است که به اعضای خود، به کارکنان خود و توده مردم آموزش داده و سطح آگاهی افراد عضو و غیر عضو را نسبت به مسایل اقتصاد جمعی افزایش دهد؟ اگر یک شرکت تعاونی در رشته های مهارت های جدید، ایده های تازه و فنون نوین سرمایه گذاری نکند از راستای پیشرفت و ترقی بیرون شده بجای برون گرا بودن در خود فرو رفته و عقب می ماند.

۵) آیا شرکت تعاونی با سایر سازمانهای

تعاونی رابطه برقرار می سازد؟
آن شرکت تعاونی که گوشه گیری اختیار کند و از ارتباط با دیگران سرباز می زند به صورت یک باشگاه تنها و گریزان از جامعه در خواهد آمد.

۶) آیا شرکت تعاونی به هدفهای اجتماعی جهت نیل به زندگی بهتر مردم یاری می دهد؟ یک شرکت تعاونی واقعی آن است که نه تنها در خدمت اعضا و سهام اوراق خود باشد بلکه خدمات او بتواند در برگزیده همه مردم و جامعه های باشد که در اطراف آن هستند. هر نهاد یا سازمانی که بخواهد خود را به صورت طفیلی اجتماع در آورد و بکوشد به سود اعضای خود مزایایی استثنائی کسب کند یک تشکیلات غیراصولی محسوب می شود نه یک شرکت تعاونی!

باشش مورد آزمایش فوق می توان تشخیص داد که کدام شرکت تعاونی روی اصول عمل می کند و کدام یک از آنها غیر تعاونی است رعایت همین اصول می تواند ادامه حیات شرکت تعاونی را تضمین کند و آنها را عامل همکاری و اتحاد مردم با یکدیگر قرار داده و رویاهای شان را برای مبارزه با نداری، ناآگاهی و خودخواهی پیروز گردانیده و موجب پدید سرمایه های مشترک و جمعی گردد.

بقیه از صفحه ۱۵

آن را چه اشخاصی عهده دار هستند؟
تعداد اعضای فعلی انجمن بالغ بر ۲۵۰ نفر بوده و سمتهای ریاست هیئت اجرایی با آقای دکتر منوچهر فرهنگ و دبیر جلسات هیئت اجرایی با آقای دکتر ابوطالب مهندس می باشد.

حسابدار: ضمن تشکر از مسئولین " انجمن اقتصاددانان ایران " که وقت خود را برای این مصاحبه در اختیار ما گذاردند، و توفیق روزافزون این انجمن و اعضای آن را از خداوند متعال خواستاریم.

در زمینه تبادل آخرین اطلاعات و نظریات راجع به مسائل مختلف اقتصادی در ارتباط بوده و از جمله با (کنگره بین المللی اقتصاد دانان فرانسوی زبان) و (کنگره بین المللی اقتصاددانان انگلیسی زبان) همکاری داریم.

بعنوان آخرین پرسش لطفاً " تعداد اعضای فعلی انجمن را بیان نموده و بفرمائید سمت ریاست هیئت اجرایی و دبیر جلسات